

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ ЄС ТА ІНШИХ КРАЇНАХ

Анотація. У статті визначено та описано елементи системи академічної мобільності в країнах ЄС та в інших країнах. Встановлено, що основними елементами академічної мобільності є національні центри академічної мобільності, вищі навчальні заклади, студенти та викладацький склад, а законодавство утворює юридичне підґрунтя для забезпечення академічної мобільності учасників академічного обміну. Елементи академічної мобільності розглянуто на прикладі таких країн, як Австрія, Німеччина, Велика Британія, Фінляндія та США.

Ключові слова: академічна мобільність, інтернаціоналізація, особистий розвиток, самореалізація, конкурентоспроможність.

Літ. 9.

JEL classification: I21, I23, I28.

Прискорення темпів глобалізації у всіх сферах людської діяльності вимагає інтернаціоналізації вищої освіти для виховання та навчання фахівців міжнародного рівня. Масштаби академічної мобільності істотно зросли за останні десятиліття завдяки процесу інтернаціоналізації вищої освіти. Постійні зміни світових тенденцій у сфері освіти диктують потребу в перегляді концепції освітнього феномену, результатів його впливу на ВНЗ на різних рівнях та переосмисленні парадигми функціонування. Саме тому в даній статті академічна мобільність розглядається крізь модернізовану призму її системних елементів на прикладі країн ЄС та інших країн.

Пріоритет було віддано працям зарубіжних науковців для висвітлення явища академічної мобільності в країнах Європи. Г. де Віт, Л. Акрс, Ф. Хантер, Л. Говард, Е. Егрон-Полак – учені, які досліджували питання академічної мобільності. Серед вітчизняних

науковців ці питання досліджували В. Г. Кремень, М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, О. В. Співаковський, В. З. Грищак. Однак це питання потребує проведення подальших наукових пошуків з метою розв'язання проблеми забезпечення академічної мобільності українських ВНЗ.

Академічна мобільність є порівняно новим явищем, але широким та різноманітним за своєю концепцією. Протягом останніх років європейські освітні та науково-дослідницькі програми були ключовим механізмом для формування стратегічного підходу до інтернаціоналізації у вищій освіті в Європі та паралельно прикладом для установ по всьому світу. Значний вплив на академічну мобільність мала глобалізація економік різних країн, що було зумовлено динамікою та постійним розвитком політичних, економічних, соціокультурних та академічних сфер життя. Дані процеси набувають різних форм та

масштабів: немає універсальної моделі, яка б задовольнила усіх. Попри процеси глобалізації та інтернаціоналізації, зберігаються національні та регіональні розбіжності на користь індивідуальних національних потреб соціуму.

В Європі академічна мобільність як стратегічний процес була започаткована програмою ERASMUS, основна мета якої полягала в сприянні співпраці між університетами та мобільності студентів у межах ЄС. У багатьох країнах дана програма сприяла формуванню спільних домовленостей та стимулювала академічну мобільність, яка, своєю чергою, зміцнювалася завдяки Болонському процесу. Таким чином, академічна мобільність стала інтегрованою на національному та інституційному рівнях в Європі. В рамках програми ERASMUS вперше було поставлено мету академічної мобільності європейського рівня. Мета створення програми – насамперед сприяти навчанню в іншій державі на певному етапі здобуття освіти в університеті [1].

Для цілісного розуміння системи академічної мобільності як освітнього явища слід розглянути елементи системи, з яких вона складається.

Нормативно-правова основа є юридичним підґрунтям для існування академічної мобільності, її закріплення державними законами про вищу освіту та джерелом прав для учасників академічного обміну (студенти, викладачі, дослідники, академічний персонал). Нормативно-правова база академічної мобільності має багаторівневу природу створення: інституційний рівень (нормативно-правові акти в межах ВНЗ), державний рівень (нормативно-правові

акти, закріплені та захищені національними законами), загальноєвропейський рівень (нормативно-правові акти, встановлені в інститутах Європейського простору вищої освіти (ЄПВО)). Національні центри академічної мобільності та ВНЗ є водночас невід’ємними елементами системи академічної мобільності та суб’єктами даного процесу.

До основних функцій центрів академічної мобільності належать: участь у виконанні міжнародних програм академічного обміну учнями, студентами та аспірантами; організаційне забезпечення навчання, стажування або підвищення кваліфікації громадян у навчальних закладах інших країн; забезпечення ефективної діяльності в рамках функціонування міжнародної мережі європейських національних інформаційних центрів з академічного визнання та мобільності і національних інформаційних центрів з академічного визнання інших держав тощо. В свою чергу, ВНЗ можуть мати власні інституційні центри академічної мобільності, які повністю підпорядковуються загальнонаціональному центру. Головними функціями інституційних центрів є: надання можливості студентам, викладачам, дослідникам чи адміністративному персоналу вирушити на навчання/стажування за кордон та реалізація можливості прийому іноземних студентів. При кожному ВНЗ має функціонувати конкурсна комісія, до компетенції якої належить прийняття рішень щодо мобільності того чи іншого студента/працівника. До неї зазвичай входять представники відділу академічної мобільності, відповідної кафедри та органів студентського самоврядуван-

ня. Проходити цю комісію необхідно для визнання участі в певній програмі, що дає змогу ВНЗ перезарахувати прослухані дисципліни після повернення студента. Така процедура має відбуватися незалежно від ВНЗ: партнерського чи за самостійно знайденою програмою. Крім того, для ВНЗ існує ряд мотиваційних функцій: підвищення престижу й статусу освітнього закладу на міжнародній арені; розширення міжнародного співробітництва між ВНЗ; розвиток інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, що надає можливість радикально оновити технологічну базу, перейти до нових інформаційно-педагогічних технологій, що відповідають системі відкритої освіти.

Серед суб'єктів академічної мобільності найважливішими та найумотивованішими є насамперед студенти. У контексті студентства академічна мобільність набуває нових, більш персоналізованих та індивідуалізованих функцій. Основною мотивацією для участі студента в академічному обміні є формування індивідуальної освітньої траєкторії особистісного розвитку. Таким чином, студент зможе цілісно вибудувати парадигму подальшого життєвого розвитку, отримати повнішу картину майбутньої професії та сконструювати ряд перспектив у своїй професійній галузі. Водночас варто згадати про загальнокультурне та освітнє збагачення студента, що допоможе йому виховати в собі гармонійну, всебічно розвинену особистість. До цього елементу можна включати й інші особистісні вигоди, такі як покращення іншомовних та міжкультурних навичок спілкування, виховання толерантності й гідності, пізнання іноземних культур-

них та етнічних кодів та здійснення їх порівняльного аналізу. Невід'ємною частиною студентської вмотивованості також є фактор «школа життя»: адаптація в іншомовному середовищі призводить до набуття людиною нових, необхідних для життя в глобалізованому світі вмінь урегулювання конфліктів, швидкості реакції, навчання самостійності та відповідальності тощо.

Наступним невід'ємним елементом системи академічної мобільності є викладацький склад. Мобільність викладачів та дослідників – важлива ланка в процесі інтернаціоналізації вищої освіти. Діяльність викладачів безпосередньо пов'язана з навчально-виховним процесом студентів. Переважно саме на них покладено відповідальність за здобуття студентами високоякісної освіти. Саме тому існує нагальна необхідність у збільшенні кількості викладачів і науковців із міжнародним досвідом. Фінансування навчання/стажування у закордонних ВНЗ є важливим елементом системи академічної мобільності і здійснюється за кошти організацій, підприємств, установ всіх форм власності або коштів фізичних осіб. Важливим є вирішення питання фінансування на державному рівні. Наприклад, у ВНЗ Фінляндії заборонено плату за навчання навіть для іноземних студентів та надаються стипендії, які виплачуються з державних коштів [2].

Основним завданням розбудови європейського освітнього й наукового простору є сприяння академічній мобільності студентів і наближення національної системи освіти до загальноєвропейської. У Болонському процесі розрізняють два види академічної мобільності студентів – «вер-

тикальну» та «горизонтальну». Під вертикальною мобільністю розуміють повне навчання студента за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем у зарубіжному ВНЗ, під горизонтальною – навчання там протягом обмеженого часу. Мобільність студентів ВНЗ забезпечується на підставі партнерської угоди про співробітництво із зарубіжними університетами. Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС) надає університетам інструментарій для гарантування прозорості налагодження зв'язків між ВНЗ, розширення можливостей вибору для студентів; сприяє визнанню навчальних досягнень студентів закладами освіти шляхом використання загальнозрозумілої системи оцінювання та зарахування в базовому навчальному закладі дисциплін, опрацьованих студентом у закордонних університетах.

У рамках Болонського процесу розглядаються дві мети: вихідної та вхідної мобільності, а також визначено такі цілі:

- вихідна кредитна мобільність в будь-якій країні світу, вона охоплює країни, що належать до ЄПВО;
- вихідна мобільність учених ступенів, але тільки в країнах ЄПВО;
- мобільність на всіх рівнях навчання, починаючи з освіти короткого циклу й закінчуючи докторантурою;
- сприяння мобільності науково-дослідницької діяльності, що сприяє процесу навчання та стажування, а також розширює спектр інших видів діяльності [3].

Академічна мобільність визначається як процес інтеграції міжнародного, міжкультурного та глобального вимірів у мету, функції та забезпечення післядипломної освіти для підви-

щення якості освіти та досліджень для всіх студентів і академічного персоналу. З часом академічна мобільність повинна стати більш інклюзивною та менш елітарною. Вона має більше зосереджуватися на розробці навчального плану та результатах навчання, а не переважно на мобільності. Таким чином, мобільність має стати невід'ємною частиною інтернаціоналізованого навчального плану для забезпечення інтернаціоналізації для всіх меншин.

Міжнародною асоціацією університетів (МАУ) та Європейською асоціацією міжнародної освіти проведені дослідження, присвячені інтернаціоналізації в Європі та світі. Вони показують, що лідери у сфері вищої міжнародної освіти приділяють увагу збільшенню мобільності студентів. Проте дослідники наголошують на виникненні перешкод, пов'язаних з фінансовими та нормативно-правовими обмеженнями, з інституційними проблемами вивчення мови та характеру академічної взаємодії і винагороди.

Академічна мобільність визначається як можливість «переміщуватися» з одного ВНЗ до іншого з метою обміну досвідом, набуття додаткових можливостей поглиблення своїх знань, умінь, накопичення кредитів, отримання доступу до визнаних освітніх та наукових центрів [2].

Основні елементи системи академічної мобільності окремих країн ЄС та інших країн наведено далі.

Число іноземних студентів у ВНЗ Австрії завжди було високим. У 1970 р. 15,9 % усіх студентів університетів прибули з-за кордону. У 2006–2007 рр. частка іноземних студентів у Австрії становила 16,7 % (43 572).

У свою чергу, в той самий час 12 965 австрійських студентів були зареєстровані за кордонами своєї держави, становлячи 6 % від загального числа студентів-австрійців: співвідношення дорівнювало 3,4. Це означає, що в Австрії було зареєстровано втричі більше іноземних студентів порівняно з австрійськими студентами, які навчаються за кордоном.

Згідно зі звітом Австрійського Болонського моніторингу 2009 р. [4], 3242 академічні співробітники перебували за кордоном у 2007 р., або 23,8 % від загального обсягу наукових співробітників. Для порівняння: 4917 наукових співробітників прибули в Австрію в 2007 р.: співвідношення становить 1,5.

Основні інститути, які беруть участь у розробці та здійсненні політики у сфері мобільності Австрії:

- Федеральне міністерство науки і досліджень (BMWFW), що є основним органом прийняття рішень в Австрії для формулювання стратегій мобільності та планування відповідних заходів підтримки.

- Австрійське агентство міжнародної мобільності та співробітництва в галузі освіти, науки і досліджень.

- Комітет з питань політики міжнародних справ університетів Австрії.

Згідно з національним опитуванням, BMWFW визначило такий порядок пріоритетності мобільності в Австрії: вихідна кредитна мобільність; вхідна кредитна мобільність; вихідна мобільність учених ступенів; вхідна мобільність учених ступенів.

З позиції цільових регіонів для мобільності студентів, австрійське міністерство виокремлює конкретні пріоритетні напрями для академічної мобільності:

- ЄПВО: через програму ERASMUS+, яка відіграє важливу роль в австрійському контексті;

- Канада і США;

- Центральна та Східна Європа. Студентські обміни з цим регіоном підтримуються такою програмою як CEEPUS, яка пропонує обмін між Австрією, Словаччиною, Чехією та Угорщиною;

- Азія. Мережа EPU (Євразія-Океанія) була сформована Австрією в 2001 р. з метою створення освітньої мережі для австрійських університетів, університетів прикладних наук та інших освітніх установ у Центральній Азії, Східній Азії та Океанії;

- Австралія і Нова Зеландія [5].

Для того щоб залучити талановитих студентів з-за кордону й надати австрійським студентам більше можливостей навчатися в інших країнах, міністерство запропонувало підтримку для введення спільних і подвійних дипломів у співпраці з міжнародними партнерами. Одним з прикладів є створення спеціальної програми – AUSTRIA MUNDUS, призначеної для підтримки австрійських університетів та збільшення участі їхніх викладачів, дослідників і студентів у програмі ERASMUS MUNDUS, а згодом і ERASMUS+.

Національна стратегія досліджень, технології та розвитку австрійського федерального уряду додатково визначила конкретні цілі для кращого позиціонування країни на світовому ринку, пов'язані з міжнародною мобільністю, а саме:

- розширення участі Австрії в європейських програмах фінансування;

- вибіркове глобальне співробітництво з такими партнерами, як

США, певними країнами Азії та країнами BRICS (Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР);

– подальша співпраця з країнами Центральної, Південної та Східної Європи.

Крім того, визначено додаткові цілі в контексті науково-дослідницької мобільності:

– сприяння мобільності, співпраці й відкритому ринку праці для дослідників у рамках міжнародної прозорої реклами дослідних робіт;

– залучення міжнародних дослідників в університети Австрії за допомогою професійного відбору;

– поліпшення, розширення й розроблення інформаційних послуг для дослідників мобільності [4].

За даними Федерального статистичного управління Німеччини, загальне число студентів, що навчаються у ВНЗ, становило 2 121 190 у 2009–2010 рр. У той же час було зареєстровано приблизно 245 000 іноземних студентів, або 11,5 % від загальної кількості студентів. Серед іноземних студентів 181 249 – студенти внутрішньої мобільності і 63 527 – зовнішньої. З 1996–1997 р., число внутрішньої та зовнішньомобільних студентів збільшилося на 81,1 і 22,5 % відповідно.

Щодо мобільності персоналу, то загальна кількість іноземних викладачів на 2009–2010 рр. дорівнювала 28 593, або 9,5 % усіх наукових співробітників, серед яких 2242 – іноземні професори, або 5,6 %.

Основні інститути, які беруть участь у розробленні й здійсненні політики у сфері мобільності:

– Федеральне міністерство закордонних справ;

– Федеральне міністерство освіти і науки;

– Федеральне міністерство з розвитку та співробітництва;

– Міністерство освіти і культури;

– Німецька служба академічних обмінів (DAAD);

– Фонд Олександра фон Гумбольдта;

– Німецький фонд досліджень.

Основні політичні цілі щодо академічної мобільності визначено Німецькою службою академічних обмінів (DAAD):

– заохочення талановитих молодих студентів і науковців з-за кордону для навчання або науково-дослідної діяльності;

– кваліфікація молодих німецьких учених і фахівців;

– сприяння інтернаціоналізації ВНЗ Німеччини;

– підтримка країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою у створенні ефективних структур вищої освіти.

Найважливіші причини для підтримки та заохочення в'їзної мобільності в Німеччині відображено в основних програмних документах:

– підвищення конкурентоспроможності та привабливості німецької вищої освіти;

– підтримка співпраці з іншими країнами (мобільність студентів як інструмент зовнішньої політики);

– поліпшення майбутнього економічного співробітництва з іншими країнами;

– приріст знань і зміцнення виробництва.

Важливість створення систематичної мережевої співпраці між ВНЗ Німеччини та іншими країнами розглядається в рамках першої програми Німецької служби академічних обмінів (DAAD). Особлива увага при-

діляється країнам Азії та Латинської Америки.

Частка виїзної і в'їзної кредитної мобільності в Німеччині організовується в рамках програми ERASMUS+. Також функціонують вхідна й вихідна кредитна мобільність у рамках дво- та багатостороннього співробітництва між німецькими й зарубіжними вищими навчальними закладами і широкий спектр програм DAAD, таких як The New Passage to India (Новий шлях в Індію) та GoEast (На Схід).

Німеччина використовує широкий спектр заходів для сприяння мобільності студентів. Щодо в'їзної мобільності вчених ступенів, то, крім надання стипендій, вживаються такі заходи:

- програми, що викладаються англійською мовою;
- визнання іноземних кваліфікованих кадрів;
- заняття з німецької мови;
- маркетинг і набір персоналу;
- дозвіл на частковий та/або повний робочий день;
- можливість працевлаштування іноземних студентів, які закінчили навчання в Німеччині;
- забезпечення фінансування ВНЗ для поліпшення послуг та умов для іноземних студентів;
- субсидії на житло.

Стосовно вихідної кредитної мобільності, крім надання стипендій, застосовуються такі заходи:

- мобільність грантів і кредитів;
- надання грантів ERASMUS;
- підтримка лінгвістичної підготовки вітчизняних студентів для навчання за кордоном;
- рекламні кампанії для навчання за кордоном (GoOut!).

У Великобританії існує сильне інституційне залучення до внутріш-

ньої мобільності, педагогічної та дослідницької співпраці в рамках програм ЄС та за її межами, включаючи проекти з розвитку та розбудови потенціалу.

Міжнародна група вищої освіти Сполученого Королівства бере на себе зобов'язання щодо питань вищої освіти, розвитку Болонського процесу та інших міжурядових освітніх відносин за межами ЄС. Міжнародна група вищої освіти Великої Британії фінансується урядовими відділами, фінансовими радами, галузевими агенціями та представницькими органами. Британська рада (the British Council) – це благодійна організація, що фінансується державою, але також отримує доходи від послуг (наприклад, викладання та іспити), наданих уряду, установам, організаціям та окремим особам, а також працює з метою інтеграції британської системи вищої освіти з глобальними ініціативами вищої освіти.

У Великій Британії міжнародний набір студентів є безсумнівним успіхом, але нещодавня політика уряду зосередилася на інших формах інтернаціоналізації. Наприклад, у 2013 р. політика була спрямована на розширення участі британських студентів у навчанні за кордоном та впровадження політики сприяння вивченню мов у школах. Крім того, пов'язані з імміграцією політичні бар'єри змусили уряд заохочувати форми інтернаціоналізації за межами академічної мобільності Великої Британії.

Сьогодні Великобританія посідає друге місце після США (13 %) на глобальному ринку міжнародних обмінів. Через жорсткі візові обмеження, особливо після закінчення навчання, у 2012–2013 рр. спостерігалось не-

значне зниження кількості студентів (до 425 265 осіб). Проте тенденція до зростання залишалася сильною. У 2012 р. кількість студентів з Індії та Пакистану суттєво скоротилися. 13,5 % усіх студентів, котрі навчалися, були з країн, що не є членами ЄС. Набір із Китаю (83 790 студентів) був утричі більший, ніж з Індії (22 385 студентів). У тому ж році у Великій Британії навчалось понад 15 000 іноземних студентів із кожної з трьох країн, що не є членами ЄС (Нігерія, США та Малайзія), а також більш як 10 000 студентів із країн ЄС (Кіпру, Франції, Німеччини, Греції та Ірландії).

В аспірантурі студенти з країн, які не входять до складу ЄС, становили 29 % від загальної кількості студентів. [6]

Фінська система вищої освіти ґрунтується на подвійній інституційній моделі: класичні університети та університети прикладних або політехнічних наук. На сьогодні у Фінляндії функціонують 14 університетів та 24 університети прикладних наук.

Усі ВНЗ Фінляндії фінансуються урядом, оплата за навчання, нагадаємо, заборонена законом як для фінських, так і для іноземних студентів [7]. Європейські науково-освітні програми та їхнє фінансування сприяли розвиткові інтернаціоналізації вищої освіти у Фінляндії. Країна отримала повний доступ до міжнародних освітніх програм у 1995 р., коли стала членом ЄС. Ця подія ознаменувалась як початок повної зміни національної мисленнєвої парадигми та системи ВНЗ у Фінляндії.

Згодом європейська політика досить швидко почала впливати на національну вищу освіту. Вже в 1990-х роках Міністерство освіти почало пропонувати фінансове заохочення

фінським ВНЗ для збільшення ініціатив щодо мобільності, включно з додатковим фінансуванням для програми ERASMUS. Фінляндія прийняла основні положення Болонського процесу, інститути почали впроваджувати структуру дворівневого ступеня (Європейську систему трансферу кредитів (ECTS)) [8].

Інтернаціоналізація вищих навчальних закладів США значною мірою визначається системними та інституційними ознаками. Система потужна, дорога, різноманітна, політично й інституційно децентралізована та визнана у всьому світі.

У сфері мобільності основну увагу приділяють довгостроковим програмам і практичним моделям навчання (наприклад, стажування, громадські роботи та польові дослідження). Зростання показника виїзної мобільності істотно пов'язане з короткостроковими програмами. У дослідницькій співпраці та формуванні партнерських відносин певні ВНЗ наголошують на двосторонніх угодах, інші – прагнуть побудувати і приєднатися до транскордонних мереж.

На національному рівні у 2012/2013 навчальному році кількість іноземних студентів-вступників досягла майже 820 000, що на 7 % більше, ніж попереднього навчального року, і на 40 % більше, ніж за попередні 10 років, із найбільшим коефіцієнтом азіатських студентів (з них 40 % – із Китаю та Індії). Іноземні студенти, які навчаються на рівні «бакалавр», становлять 11 %. Беручи до уваги несприятливі глобальні події, ці дані істотно зростатимуть щонайменше протягом десяти років, і частка глобальної мобільності в США буде знижуватися. Станом на 2016 р. у США навчалось 328 547 студентів

із Китаю, 165 918 – з Індії, 61 287 – з ОАЕ, 61 007 – з Південної Кореї, 26 973 – з Канади.

Виїзна мобільність за останні два десятиліття значно збільшилась. У 2011–2012 рр. понад 280 000 студентів навчалися за кордоном (зростання на 76 % протягом десятиліття). Більшість студентів, які навчаються за кордоном, продовжують відвідувати Європу та Велику Британію. На інституційному рівні відчувається сильна підтримка важливості навчання за кордоном. Нещодавно було здійснено спробу створити стипендіальні програми Simon Study Abroad Fellowship Program (Партнерська програма навчання за кордоном «Саймон»), 100 000, Passport to India («Паспорт до Індії») [9].

Іншим міжнародним аспектом вищої освіти США є наявність факультету іноземних фахівців та міжнародних наукових працівників, який становить майже третину всього академічного та наукового складу США. У 2013 р. налічувалося 122 тис. зарубіжних учених, з них більше чверті з Китаю та ще чверть з Індії, Південної Кореї, Німеччини та Японії. Майже 80 % займалися насамперед дослідженнями, і лише близько 8 % – переважно викладанням [9].

Як бачимо на прикладі деяких країн ЄС та інших країн світу, академічна мобільність є однією з важливих умов для особистісного розвитку людини та її самореалізації в контексті міжнародної інтеграції. Вона дає студентам можливість: продовжити навчання в іноземних закладах вищої освіти; самостійно формувати освітню траєкторію відповідно до інтересів, схильностей та потреб для набуття додаткових знань у суміжних

сферах; покращити знання іноземної мови, міжкультурну комунікацію; ознайомитися з зарубіжною культурою, історією тощо.

Викладене дало змогу зробити такі висновки:

– Під час взаємодії елементів академічної мобільності разом із можливістю для тісної співпраці, посилюється конкуренція з боку країн, що розвиваються, оскільки вони стають активнішими суб'єктами у сфері вищої освіти.

– Для задоволення потреб академічних і промислових підприємств, зумовлених демографічними тенденціями, недостатнім рівнем зайнятості місцевих студентів у відповідних галузях та збільшенням попиту на інновації в економіці знань, відбувається перехід від набору іноземних студентів на короткострокову економічну вигоду до набору талановитих іноземних студентів та вчених, зокрема у галузі STEM.

– Фінансування вищої освіти, оплата навчання та стипендіальних програм урізноманітнюються і зумовлюють формування різних стратегій, але разом із тим виникають перешкоди для мобільності та співпраці. Для розширення можливостей мобільності та співпраці необхідні більша прозорість та усунення перешкод.

– Спільність ступенів визнається важливою для майбутнього інституту вищої освіти в Європі та за її межами. Слід визнати, що такі ступені повинні будуватися на взаємній довірі та співробітництві, які вимагають часу для розвитку задля забезпечення стійкості.

– Розширюється визнання необхідності вищої освіти та співробітництва в різних галузях у контексті

мобільності студентів та персоналу з орієнтацією на підвищену увагу до робочих місць у програмі ERASMUS +.

– Приділяється належна увага академічному й адміністративному персоналу в подальшому розвитку інституту вищої освіти. Академіки, чий внесок за останні 25 років було зменшено в умовах посиленої централізації управління європейськими програмами, нині розуміють, що вони відіграють вирішальну роль в інтернаціоналізації освіти та досліджень і їм слід надавати додаткову підтримку.

– Незважаючи на поглиблення подальшої прозорості Болонського процесу, у системах вищої освіти, процедурах та фінансуванні країн Європи досі існують значні відмінності, які впливають на стан розвитку інтернаціоналізації в цих країнах.

– Спостерігаються суттєві диспропорції у кредитній та ступеневій мобільності, а також мобільності персоналу в різних країнах Європи. Це особливо стосується Центральної та Східної Європи, де існує як дисбаланс мобільності, так і гірша якість вищої освіти. Це потребує уваги не тільки на національному, а й на європейському рівні, оскільки може призвести до посилення деінтернаціоналізації.

– Європа все ще перебуває на шляху до цифрової революції та є носієм

нової думки про те, як цифрова революція може покращити якість вищої освіти і доступ до неї. Таким чином, необхідно приділяти підвищену увагу цифровому навчанню як інструменту, що доповнює інтернаціоналізацію вищої освіти не тільки через масове відкриття онлайн-курсів, а й через віртуальний обмін та спільне навчання в Інтернеті.

Академічна мобільність надає інституційні, професійні, особисті переваги, а отже, і блага країні й суспільству: сприяє підвищенню якості підготовки членів освітньої спільноти; полегшує та підсилює процес акредитації; підвищує якість навчання й наукових досліджень; посилює конкурентоспроможність на національному та міжнародному рівнях; дає можливість та/або полегшує вивчення іноземної мови; уможлиблює пізнання інших культур, що сприяє розвитку космополітичного типу мислення; відкриває нові перспективи для професійного розвитку; забезпечує країну фахівцями, здатними вирішити ключові економічні, політичні, соціальні, наукові та технічні проблеми країни; сприяє соціальному й культурному співіснуванню, підвищенню рівня толерантності та міжнародної і міжкультурної взаємоповаги.

Список використаних джерел

1. Erasmus – Facts, figures & trends. The European Union support for student and staff exchanges and university cooperation in 2012-13 / European Commission. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014.
2. Ackers L. Moving people and knowledge: Scientific mobility in an enlarging European Union / L.Ackers. – Cheltenham: Edward Elgar, 2008.
3. Bologna Process [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wg.aegea.org/ewg/bologna.htm>.

4. The European Higher Education Area in 2015: Austria [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/>.

5. Erasmus Facts and Figures 2012-14 / European Commission.– 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/library/statistics/ay-12-13/facts-figures_en.pdf.

6. Impacts of transnational education on host countries: Academic, cultural, economic and skills impacts and implications of programme and provider mobility/ British Council & DAAD. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.britishcouncil.org/education/ihe.

7. Internationalisation of Higher Education /Hans de Wit, Fiona Hunter, Laura Howard, Eva Egron-Polak.– Brussels, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU\(2015\)540370_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU(2015)540370_EN.pdf).

8. Finland's Strategy and Roadmap for Research Infrastructures 2014-2020 / Academy of Finland. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/firi/tutkimusinfrastruktuurien_strategia_ja_tiekartta_2014_en.pdf.

9. US Higher Education Statistics: About US Higher Education Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data-planet.libguides.com/UShighered>.

S. ВАКА

THE MAIN ELEMENTS OF ACADEMIC MOBILITY IN THE EU AND OTHER COUNTRIES

Summary: *The purpose of the article is to identify and describe the main elements of the academic mobility system in the EU and other countries. The main elements of academic mobility are national academic mobility centres, higher education institutions, students, and teaching staff. The legal framework serves as the basis for the existence of academic mobility, providing its consolidation with state laws on higher education and the source of rights for participants in academic exchanges (students, teachers, researchers, academic staff). In this article, the elements of academic mobility are examined in the context of such countries as Austria, Germany, the United Kingdom, Finland and the United States of America. During the active and fruitful interaction between the elements of academic mobility, competition from developing countries, combined with the opportunity for close cooperation, is intensifying as they have become more active actors in higher education, there is observed the recognition of the need for higher education and cooperation in various fields in the context of student and staff mobility. The studying internationalization strategies in higher education requires a special focus on Europe as it is considered to be the most internationalized education area in the world. The phenomenon of academic mobility has positive influence on improving the quality of education, mutual understanding between different cultures, forming a new generation, prepared for life and work in the globalized community, integrating the international educational space with the help of the use of world educational resources.*

Key words: *academic mobility, internationalization, personal development, self-realization, competitiveness.*